

Magasinet rØST

Østeuropas historie på gymnasieskemaet

31. august 2017

FOTO: Udsnit af bogens forside

BOGANMELDELSE | Ny lærebog om Østeuropas historie vil øge interessen for "den anden halvdel af kontinentet". Nok er den lovende, men den lover også mere, end den kan holde. Jon Reinhardt-Larsen anmelder.

Mathias Perriton Strand. Østeuropas historie. Lærebog. 132 sider, L&R Uddannelse, 239,95 kr. Anmeldt af Jon Reinhardt-Larsen.

Enhver bog, der ønsker at bidrage til udbredelsen af kendskabet til Østeuropa, hilses velkommen af Magasinet rØST. Når der så ovenikøbet er tale om en lærebog til de gymnasier, så klapper vi for alvor i hænderne, da et større kendskab til Østeuropa allerede i gymnasiet vil være et effektivt første skridt mod nedbrydelsen af de fordomme og stereotyper, der generelt synes at klæbe sig til betegnelsen "Østeuropa". Heldigvis er netop dette ambitionen for Mathias Perriton Strands bog Østeuropas historie. Bogen vil uden tvivl styrke danske gymnasieelevers kendskab til vores naboer i øst, men det synes snarere at være den traditionelle fortælling om det tilbagestående Østeuropa fremfor det effektive opgør med traditionelle stereotyper.

Bogens struktur og opbygning

Lærebogen er inddelt i syv hovedkapitler suppleret med et forord, et stikordsregister og et kort afsnit om "skriftlighed i historie". Efter et introduktionskapitel om fordomme og stereotyper gives der et historisk overblik over Østeuropas historiske udvikling fra 1918 og frem til i dag. De efterfølgende fire tematiske kapitler om demokratiets udvikling, industrialisering og økonomi, etnicitet og nationalisme, religiøse identiteter og konflikter går mere i dybden med de enkelte fokusområder, inden bogen afsluttes med et kapitel om Østeuropa efter 1989.

Hvert kapitel er udstyret med en række opgaver og kilder, som det er normen i en gymnasielærebog, ligesom der er inkluderet mange velvalgte farvebilleder, der styrker det visuelle udtryk. Bogen har desuden en fin strukturel detalje, da samtlige kapitler afsluttes med et afsnit om en specifik by i Østeuropa, der relaterer sig til det pågældende kapitels tema, for eksempel Prag til kapitlet om demokratiets udvikling og Beograd til religiøse identiteter. Det er med til at give læseren et mere kulturelt nuanceret indblik i Østeuropa, som ellers ikke kan presses ind i den øvrige tekst.

Det afsluttende afsnit om skriftlighed i historie er nogle gode råd til eleverne, når de skal skrive dansk-historie-opgave eller studieretningsprojekt. Det understreges, hvor vigtigt det er med henvisninger i form af fodnoter, så læseren kan se, hvor man har sin information fra. Her er det en svaghed, at bogens forfatter ikke følger sine egne råd: der er ingen fodnoter og tabellerne har ikke konsekvent kildeangivelser. Det er naturligvis forståeligt, at man ikke kan plastre hele lærebogen til med fodnoter, men at der end ikke er fundet plads til en litteraturliste er en decideret mangel. Den vakse elev må nødvendigvis spørge: Og hvor har *du* det så fra?

Bogens ambition

Bogen har en grundlæggende ambition om "at imødekomme nogle af stereotyperne og

SØG

Søg

VÆLG LAND

(/?id=45)

RSS

Få nyheder og analyser fra Magasinet rØST som RSS-feed, [læs mere her \(/?id=15\)](#).

NYHEDSBREV

Email-adresse

*

Fornavn

*

Efternavn

*

Subscribe

Magasi...

Synes godt o

<

Magasine...

Maked...

give læserne et mere nuanceret billede af den anden halvdel af kontinentet" (s. 4). Det understreges, at vesteuropæerne grundlæggende ser østeuropæerne som karakteriseret ved "generel tilbagestående" (s. 7). Læseren præsenteres for Edward Saids teori om *Orientalism* som forklaringsramme for stereotyperne, hvor vesteuropæernes selvopfattelse som frie, demokratiske og oplyste står i kontrast til deres opfattelse af østeuropæerne som forskellige fra netop disse karakteristika. Men snarere end at gøre op med dette syn, kommer bogen i nogen grad til at bekræfte netop det.

Fortællingen tager sit kronologiske udgangspunkt i slutningen af Første Verdenskrig. Grunden til at Østeuropas historie her kun omfatter de seneste hundrede år skal findes i bogens definition af Østeuropa som de lande, der udgjorde Østblokken under Den Kolde Krig. På denne måde inddeles de seneste hundrede års historie i tre perioder: før, under og efter kommunismen. Som faghistoriker kan man anfægte, at dette snarere bidrager til opretholdelsen af stereotyperne fremfor at nedbryde dem, da Østeuropa defineret som Østblokken er en politisk og økonomisk fremfor kulturel og geografisk distinktion.

Østeuropa målt ud fra vesteuropæiske værdier

Ved at tage udgangspunkt i demokratiets udvikling, industrialisering og økonomi fokuserer bogen på vestlige idealer som målestok og kommer dermed til at bekræfte opfattelsen af det vestlige liberale demokrati med dens kapitalistiske markedsøkonomi er den eneste rigtige styreform, hvor de, der ikke følger den, nødvendigvis må være tilbagestående.

Således hævdes det, at østbloklandenes ublodige rejse mod demokratiet "er en af verdenshistoriens mest positive udviklinger" (s. 53), og at man kan måle EU's succes med øst-udvidelsen på to parametre: politisk og økonomisk integration (s. 115). Samtidig fokuserer underafsnittet om "Demokratiets status efter 2000" alene på "demokratisk tilbagegang", "autoritære stater, eksempelvis Rusland" og "tilsidesættelse af liberale frihedsrettigheder" (s. 54-5).

Bogen forsøger på ingen måde at underkende de kulturelle forskelles betydning for den historiske udvikling, men dens opbygning og tilgang synes alligevel rodfæstet i det traditionelle vesteuropæiske udgangspunkt, hvor politik og økonomi går forud for etnicitet og religion. Den kronologiske afgrænsning bidrager yderligere til dette ved indirekte at negligere den historiske arv.

Østeuropas historie og værdigrundlag

Kapitlerne om nationalisme, etnicitet og religiøse identiteter præsenterer mange af de problemstillinger, der trækker tråde tilbage til langt før 1918 og stadigvæk præger udviklingen i dag, men de kommer noget sent i fortællingen. Man skal således frem til side 99, før man hører om bruddet mellem den katolske og den ortodokse kirke i 1054, hvilket fik afgørende betydning for udviklingen af de slaviske kulturer.

Netop religionens betydning i nutidens Østeuropa synes at være en afgørende forskel fra det efterhånden yderst sekulariseret danske samfund, en pointe bogen anerkender, men igen vinkles dette til at forklare Ungarns, Polens og Ruslands nationalkonservative modstand mod vestlige værdier (s. 104-5) fremfor en forståelse af de pågældende landes egne forudsætninger.

Selvom bogen lykkes fint med at understrege en række geografisk og kulturelt afhængige faktorer så som østeuropæernes manglende oversøiske imperier og forskelle på de etnisk heterogene stater i Østeuropa kontra de mere homogene i Vesteuropa, kommer disse hurtigt til at glide i baggrunden.

Hvis man vil forstå den seneste udvikling i lande som Ungarn, Polen og Rusland, der står i modsætning til de vestlige idealer, så kommer man ikke særlig langt, hvis man ikke forsøger at forstå den på de respektive kulturers egne præmisser. Et opgør med fordomme og stereotyper består jo netop i at acceptere den andens forskellighed fra én selv, i stedet for at for at måle sin modpart ud fra egne værdiskalaer.

Et kærkomment bidrag til gymnasieskemaet

Grundlæggende giver bogen et fint overblik over østbloklandenes udvikling igennem de sidste hundrede år. Læseren bliver introduceret til mange af de problemstillinger, som østeuropæerne har sloges og stadig slås med, og særligt hvordan de adskiller sig fra de vesteuropæiske lande. For den uindviede, det være sig gymnasieelever eller alment interesserede læsere, vil bogen helt sikkert være en gevinst. Den er informativ, letlæst og overskuelig, men det effektive opgør med fordomme og stereotyper synes dog at udeblive.

Af Jon Reinhardt-Larsen

[Recommend](#) [Sign Up](#) to see what your friends recommend.

0 Kommentarer

Magasinet rØST

[Log på](#)

[Anbefal](#)

[Del](#)

Sortér efter Bedste

Start debat...

LOG IND MED

ELLER REGISTRER DIG HOS DISQUS [?](#)

Navn

Vær den første til at kommentere.

OGSÅ PÅ MAGASINET RØST

På knivsæggen mellem demokrati og diktatur

1 kommentar • 3 år siden

Kristoffer Friis Hecquet — Super artikel! Jeg tror heller ikke at regeringen har interesser i en ...

Forsvarer Ungarn Europas grænser?

1 kommentar • 2 år siden

Eskild Nielsen — Ungarsk vin har været høj kvalitet. Som Daniel siger på sin vinimport hjemmeside.Nu ...

Mental opdagelsesrejse i Rusland

1 kommentar • 3 år siden

Michael Hardenfelt — Glimrende artikel, har desværre endnu ikke selv læst bogen. Ud fra artiklen ...

Makedonien: Det yngste europæiske diktatur

1 kommentar • et år siden

John Petersen — Hej Emil Saggau. Jeg forsøger ligesom du at hitte rede i, hvad der foregår i ...

 [Tilmeld](#) [Tilføj Disqus til din side](#)[Tilføj Disqus](#)[Tilføj](#) [Privatindstillinger](#)

Magasinet rØST. Ophavsret: Ophavsretten tilhører Magasinet rØST. Magasinet's artikler og indhold kan ikke kopieres og distribueres uden tilladelse fra Magasinet rØST.